

HALK KÜLTÜRÜNDE İĞNE MOTİFİ VE İŞLEVLERİ: TÜRK MASALLARI ÖRNEKLEMİNDE

NEEDLE MOTIF AND ITS FUNCTIONS IN FOLK CULTURE: IN THE CASE OF TURKISH FAIRY TALES

Rugeş DEMİR*

ÖZ: Giyim sektöründen tıpa pek çok alanda kullanılan iğne, sosyal hayatta geniş bir kullanım alanı vardır. İğnenin çelikten üretilmesi, paslanmaması ve sivri bir yapıya sahip olması onu diğer madenlerden farklı kılmıştır. Bu yönüyle birçok sözlü anlatıda yer almış ve çeşitli işlevlere sahip olmuştur. Şüphesiz iğnenin en çok görüldüğü anlatılardan biri masallardır. Halk edebiyatı anlatmalarında bir motif olarak kullanılan iğne, Stith Thompson'ın "Motif-Index of Folk-Literature" adlı eserinde "D Sihir" başlığı altında yer almaktadır. İğne temelde demir kültürünün bir yansımasıdır. Buradan hareketle demirin halk edebiyatı anlatmalarında geniş bir yansıması olduğu görülmüştür. Bu makalede derlemeye yönelik masal konulu akademik çalışmalar esas alınmıştır. Türk dünyasının belirli yerlerinden ve Anadolu'nun yedi bölgesinden derlenen masallarda iğne motifinin nasıl ve ne şekilde kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan incelemeler neticesinde Türk dünyasından; Tataristan, Başkurt, Doğu Türkistan, İran/Tebriz, Kazakistan ve Kırgızistan; Anadolu sahasından; Mardin, Sivas, Kastamonu, Aydın, Şırnak/İdil, Hatay (Antakya), Afyonkarahisar, Şanlıurfa, Adıyaman, Balıkesir, Burdur/Bucak ve Konya/Ereğli gibi yörelerden derlenen masallarda iğne motifi tespit edilmiş ve bunların çeşitli işlevlerine yer verilmiştir. Elde edilen bilgilerden hareketle iğnenin masallarda genellikle; korkutma, uyarma, cezalandırma, kötü ruhlarla veya kişilere karşı koruma-korunma, günlük hayatta kolaylık sağlama (yardımcı olma) ve şifa verme (iyileştirme) gibi işlevlerle ön plana çıktığı görülmüştür. Bu işlevsel özellikleriyle iğne halk edebiyatı anlatmalarında ve özellikle masallarda sembolik bir nitelik kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, masal, iğne, motif, işev.

ABSTRACT: The needle, which is used in many areas from the clothing industry to medicine, has found a wide range of use in social life. The fact that the needle is made of steel, does not rust and has a sharp structure makes it different from other metals. In this respect, it took part in many oral expressions and had various functions. Undoubtedly, one of the narratives in which the needle is seen most often is fairy tales. The needle, used as a motif in folk literature narratives, is included under the title "D Magic" in Stith Thompson's work "Motif-Index of Folk-Literature". The needle is basically a reflection of the iron cult. Based on this, it has been seen that iron has a wide reflection in folk literature narratives. In this article, academic studies on fairy tales were taken as basis for compilation. It has been tried to determine how and in what way the needle motif is used in tales compiled from certain parts of the Turkish world and seven regions of Anatolia. As a result of the investigations, Tatarstan, Bashkir, East Turkestan, Iran/Tabriz, Kazakhstan and Kyrgyzstan from the Turkish world; Needle motifs have been identified and their various functions are included in tales compiled from Anatolia regions such as Mardin,

* Dr.-Kastamonu/demirruget@gmail.com (Orcid: 0000-0003-3262-1867)

Sivas, Kastamonu, Aydın, Şırnak/İdil, Hatay (Antakya), Afyonkarahisar, Şanlıurfa, Adıyaman, Balıkesir, Burdur/Bucak and Konya/Ereğli. . Based on the information obtained, it has been seen that the needle generally comes to the fore in fairy tales with functions such as scaring, warning, punishing, protection against evil spirits or people, providing convenience in daily life (helping) and healing (healing). With these functional features, the needle has gained a symbolic quality in folk literature narratives and especially in fairy tales.

Keywords: Folklore, tale, needle, motif, function.

Giriş

İğne, halk edebiyatı anlatılarında pek çok işlevde kullanılan önemli bir motiftir. İğnenin paslanmaması ve sivri bir yapıya sahip olması onu hem sosyal alanda hem de sözlü anlatılarda güçlü bir sembol olarak gerekli kılmıştır. Bu yönleriyle özellikle; masal, efsane ve halk inanışlarına yansımıştır. İğnenin çelikten üretildiği bilinmektedir. Çeliğin de hammaddesi demirdir. Bu bakımdan demir burada önem arz etmektedir. Çünkü demir, hem Türk mitolojisinde hem de halk kültüründe sıklıkla kullanılan işlevsel bir motif olmasıyla bir kült olarak kabul edilmiştir.

Türkiye’de demir kültü ile ilgili geniş kapsamlı son çalışmayı Doç. Dr. Fidan Uğur Çerikan yapmıştır. Yazar, *Türk Kültüründe Demir* adlı eserinde demirin kavramsal yönü üzerinde durmuş ve demirin maddi boyutuyla birlikte demir etrafında şekillenen inanışları, uygulamaları, işlevleri ve sözlü anlatılardaki yeri hakkında bilgilere yer vermiştir (Çerikan, 2018a). Bu çalışmada da görülebileceği üzere demirin sahip olduğu işlevlerle iğnenin işlevleri büyük oranda benzerlik taşımaktadır. Bu da iğnenin; demir kültürünün bir parçası, küçük bir unsuru ve işlevleri açısından da demir kültürünün bir yansıması olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla demirle ilgili alet edevatlar, çeşitli nesnelere Türk kültürü ve anlatılarında mitolojik algıdan günümüze değin hem gündelik hayattaki işlevleriyle hem de spesifik anlamlarıyla varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Sözlü anlatımlar içerisinde masalarda, iğnenin çeşitli yönleriyle ve işlevleriyle motif olduğu masallar tespit edilmiştir. Buradan hareketle çalışmada iğne motifinin Türk masallarına olan etkileri incelenmiştir.

Çalışmanın yöntemi: Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda ölçülebilir ve doğrulanabilir bilgilere ulaşmak için birçok masal konulu akademik çalışma incelenmiş ve iğnenin tespit edildiği otuz masal metni analiz edilmiştir. Bu doğrultuda Türk dünyasından altı, Anadolu coğrafyasından on iki il seçilmiştir. Türk dünyasından seçilen ülkeler arasında; Tataristan, Başkurdistan, Doğu Türkistan, İran/Tebriz, Kazakistan ve Kırgızistan yer almaktadır. Anadolu coğrafyasının yedi bölgesinden seçilen iller de şu şekildedir: Akdeniz bölgesi: Hatay ve Burdur; Karadeniz bölgesi: Kastamonu; Ege bölgesi: Afyonkarahisar ve Aydın; İç Anadolu bölgesi: Sivas ve Konya; Marmara bölgesi: Balıkesir; Doğu Anadolu bölgesi: Şırnak/İdil;

Güneydoğu Anadolu bölgesi: Mardin, Şanlıurfa ve Adıyaman. Dolayısıyla çalışmada her bölgeden en az bir il seçilmiştir.

İğnenin işlevsel özelliklerine geçmeden önce demir kültü ve işlevleri hakkında bilgi vermekte yarar vardır:

1. Demir Kültü ve İğne

1.1. Demir

Demir; insan yaşamında gücü, kuvveti ve sağlamlığı temsil etmiştir. Aynı zamanda demirin, bazı olağanüstü büyüsel ve dinsel özelliklere sahip olması ve mitolojik çağlardan günümüze kadar gelebilmesi demirin hayatımızdaki yerini önemli kılmıştır. Özellikle Türklerin yaşamlarının hemen her alanında “demir” çok etkili olmuş ve Türklerde bedensel gücün ve bu gücün bir ifade aracı haline gelmiştir (Çerikan, 2018b: 164). Türk mitolojisine bakıldığında “demir dağlar”, “demir ağaçlar” ve “demir kazık” gibi isimlere rastlanmaktadır. Hatta Türk mitolojisinde Kutup Yıldızı, “demir kazık” olarak adlandırılmıştır (Ögel, 2014: 67-70).

Abdulkadir İnan (1991: 229), tarihi süreç içerisinde Türklerin yaptıkları büyük zaferlerde madenciliğin başka bir deyişle demirciliğin önemli bir payının olduğunu ifade etmiştir. Türklerin Ergenekon’dan çıkıp çoğalmaları da demircilik sanatını bilmeleri sayesinde olmuştur (Seyidoğlu, 2017: 10). Murat Uraz (1994: 168) Türklerin Altay ve Sayan dağlarında demir madenleri işlettiğini ve özellikle Göktürk ve Kırgız Türklerinin demirden yaptıkları silahların ünlü olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bazı Türk boylarında demircilerin “Tlepş” adında bir Tanrı’larının olduğu ve demircileri bir ruhun koruduğu açıklanmıştır. Özkul Çobanoğlu da Türk kültüründe “Demirkıynak” adında olağanüstü bir ruh olduğundan ve kötü bir varlığı temsil ettiğinden bahsetmektedir (Çobanoğlu, 2003: 138). Dolayısıyla bir taraftan koruyucu güç sembolü olarak kullanılan demirin, diğer taraftan da bir kötülük ve savaş aracı olarak kullanıldığı görülmüştür.

Mircea Eliade (2011: 19-27) demir çağının dünyanın görünüşünü değiştirmeden önce insanoğlunun tinsel tarihinde büyük yankılar bıraktığını ve pek çok sayıda âyini ve miti doğurduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda Eliade demirin göklerle olan ilişkisini şu şekilde ifade etmiştir: “Göksel metal olan demir, yere yabancısıdır ve üstündür; çünkü yukarıdan gelmektedir. Harikalarla doludur, mucizeler yaratabilir.” (Eliade, 2003: 28-30). Buradan hareketle demirin tanrısal anlamda olağanüstü bir güce sahip olduğu ve göksel ilişkisinden dolayı yerdekilerden üstün sayıldığı anlaşılmaktadır.

Demirin bu gibi özellikler taşıması demircilerin çoğu zaman şamanlarla bir tutulmasına ve onlara da büyük hürmet gösterilmesine yol açmıştır. Çünkü demire can verip onu işleyen ve ona şekil veren demircilerdir. Dolayısıyla demirin işlenebilir olması insanoğlunun demiri araştırmasına ve incelemesine yol açmıştır. Başka bir deyişle insanoğlunun demire şekil verme ve ateşe hükmetme isteği bu ihtiyacı doğurmuştur. Burada ateş kültü de önemli rol oynamaktadır. Çünkü ateşin efendileri olarak demirciler ve şamanlar ön plana çıkmaktadır (Kumartaşlıoğlu, 2012:

136). Tüm bu yönleriyle demirciler, mitolojik ekseninde “kutsal” ve “ata” olarak kabul görmüştür (Çobanoğlu, 2001: 61). Daha açık bir ifadeyle “Demirciliğin Tanrısal bir meslek olması ve yaratıyla bu derece ilişkisi, Türklerdeki demir inancına yönelik kabullerin demirin gücüne istinaden öneminin beslendiği kaynaktan aranması gerektiği inancını doğurmuştur.” (Çerikan, 2020: 151). Bunun neticesinde demirle beraber çok sayıda tabu gelişmiş ve demirin büyüsel kullanımı yaygınlaşmıştır. Hatta demir, şaman dua ve ritüellerinin vazgeçilmez bir unsuru olmuştur (Yağcı, 2015: 69).

Şaman kıyafetlerinde farklı türlerde demirden yapılan süs ve sembollerin bulunması da bununla ilgilidir. Şamanlar yeraltı ve yer üstü seyahatlerinde bedenlerini ve ruhlarını olası kötülüklerden korumak için özel kıyafetler giymişlerdir (Çerikan, 2020: 153). Örneğin bu kıyafetlerde Güneş ve Ay’ı temsilen iki büyük demir halka bulunmaktadır. Kıyafet üzerinde bulunan bu nesnelere ruh sahibi varlıklar olduğuna inanılmıştır. Bazı bölgelerde de kıyafet üzerindeki bu demirlerin paslanmayacağına dair bir inanış vardır. Bu nesnelere işlevlerine bakıldığında ise kötü ruhların saldırılarına karşı koruyucu bir zırh vazifesi gördüğü anlaşılmaktadır. Bazı ritüeller esnasında demir nesnelere çıkan seslerin de kötü ruhları korkuttuğuna ve şamanı tehlikelere karşı koruduğuna inanılmıştır (Arslan, 2006: 29-30).

İslâm inancında da demirin ayrı bir yeri vardır. Hz. Davud, “Demircilerin Piri” olarak görülmektedir. Kur’an’ı Kerim’de yer alan Sebe Sûresi bu anlamda önemlidir. Âyetin meali şu şekildedir:

Andolsun, Davud’a tarafımızdan bir lütf verdik. “Ey dağlar! Kuşların eşliğinde onunla birlikte tespih edin” dedik ve “(Bütün vücudu örtecek) zırhlar yap, işçilikte de ölçüyü tuttur diye demiri ona yumuşattık. “Salih amel işleyin. Çünkü ben sizin yaptıklarınızı görürüm” diye vahyettik. (Sebe suresi, ayet 10, 11).

Kazakistan ve Özbekistan sınırında kalan bir yerde Hz. Davud’a ait olduğuna inanılan bir yer mevcuttur. Yöre halkı bu ziyaret edilen yeri “Er Davut Ata” olarak isimlendirmektedir. Ziyaretgâha gelen insanlar oraya bir parça demir bırakmaktadır (Yaman, 2005: 30).

Türk halk kültüründe özellikle geçiş dönemleri olan; doğum, evlenme ve ölüm merasimlerinde de demir önemli bir yer tutmuştur. Bu süreçlerde demir; kısırlığı giderme, gebe kalma, kötü ruhlara karşı korunma, hastalıkları giderme ve büyü çözüme gibi pek çok işlevlerde kullanılmıştır (Çerikan, 2018b). Bir başka çalışmada kötü ruhların hastalıklara sebep olduğu, demirin de kutsallık taşıdığı ve bu nedenle kötü ruhları kovmak için demirin kullanıldığı belirtilmiştir (Kurum, 2021: 582). Dolayısıyla kötü ruhların demirden yapılan metal araçlardan ve demircilerinden korktuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Destan, efsane ve masal gibi sözlü anlatım ürünlerinde de demir önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin Alp Er Tunga destanında kahramanın oğullarından birinin adı “Demir”dir. Bunun dışında destanın pek çok yerinde

Türklerin demirciliğiyle ilgili bilgiler yer almaktadır (Demir, 2023). Yine Altay Destanları'nda "demir zincir", "dökme demir", "demir kale" ve "demir kürek" gibi ifadelerle rastlanmaktadır (Dilek, 2007: 242). Bu anlatılarda demirin sembolik ifadeleri dışında maddesel anlamda da kullanıldığı görülmektedir.

1.2. İğne

İğne, hemen hemen tüm mesleklerde kullanılan ve çelikten yapılan önemli bir gereçtir. Anadolu'nun belirli yerlerinde "dike, dördür, gıyık, kıyak, kızık, sokancak, tebene" gibi isimlerle de bilinmektedir (Çerikan, 2018a: 251). Kelimenin etimolojisine bakıldığında Eski Türkçede "yigne" olarak geçtiği görülmektedir (Atalay, 1998). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise iğnenin pek çok anlamı bulunmaktadır. Fakat en temel anlamıyla "Dikiş dikmeye yarayan, ince, ucu sivri, bir ucunda iplik geçecek deliği bulunan çelik araç" şeklinde tanımlanmıştır.

İğnenin paslanmaması ve sivri bir yapıya sahip olması onu diğer metal nesnelere farklı kılmış ve bu yönüyle birçok sözlü anlatıda yer almıştır. Özellikle masalarda sık görülen bu motifin farklı işlevlerde kullanıldığı da görülmüştür. Motif ile ilgili önemli ve kapsamlı bir çalışma yapan Stith Thompson "Motif-Index of Folk-Literature" adlı eserinde iğne motifini, "D. Sihir" başlığı altında değerlendirmiştir. Katalogta iğne ile ilgili birkaç alt başlık bulunmaktadır.

- D253. *İnsanın iğneye dönüşmesi*
- D765.1.2. *İğnenin çıkarılması büyünün bozulması*
- E745.2. *Ruhun bir iğne olması*

Erkan Karagöz, "Tatar-Başkurt Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması (Aktarma-Motif Tespiti (Motif-Index of Folk-Literature'ye göre) – motif dizini)" başlıklı doktora tezinde iğneyle ilgili yeni motifler tespit etmiştir:

- D253-1. *İnsanın toplu iğneye dönüşmesi*
- D436-5. *İğnenin insana dönüşmesi*
- D436-6. *Toplu iğnenin insana dönüşmesi*

Bir çalışmada iğnenin masalarda kişilerin hayvana dönüşümünde en çok karşılaşılan nesnelere biri olduğu ifade edilmiştir (Yiğit ve Gümüser, 2022: 378). *Motif-Index*'teki başlıklar ve Karagöz'ün tespit ettiği motifler başlıklar bunu kanıtlar niteliğindedir.

Sözlü anlatılarda bu motif genellikle büyü bir nesne şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin "Güvercin Şehzade" adlı masalda üvey anne, şehzadenin başına bir iğne saplar. Bunun üzerine şehzade bir kuşa dönüşür. Aradan biraz zaman geçer ve bir kız, kuşu görüp kafasındaki iğneyi çıkarır. Böylece kuş bir delikanlıya dönüşür (Gökbulut, 2010: 371). Görüldüğü üzere iğne bu masalda büyüsel bir özelliğe sahiptir. Yine bir başka masal olan "Hal Anası" adlı anlatıda anne, çocuğunu cin ve şeytandan uzaklaştırmak için

çocuğun üzerine bir iğne bırakır. Böylelikle çocuğa cin ve şeytan yaklaşmaz (Hüseynova, 2016: 422-424).

Efsanelerde de benzer durumlara rastlanmaktadır. Örneğin Erzurum yöresinden derlenen bir efsanede Alkarısı'nın, yakasına çengelli bir iğne takılarak yakalandığı ve uzun yıllar boyunca esir kaldığı anlatılmıştır (Seyidoğlu, 2005: 135-136). Çukurova yöresinde anlatılan bir başka efsaneye göre karısı yeni doğum yapmış olan bir adam, odaya giren Alkarısı'nı fark eder. Alkarısı, lohusa döneminde olan kadının ciğerini çıkartmaya uğraşır. O sırada bir iğne bulan adam, Alkarısı'nın göğsüne saplar. Alkarısı bir insana dönüşür ve adama, iğneyi çıkarması için yalvarır (Şimşek, 2017: 108).

Halk inanışlarında da iğnenin önemli bir yeri ve işlevi vardır. Bunlardan en yaygın olanı Alkarısı'nın herhangi bir yerine iğne batırmak şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Örnek, 2016: 201). Örneğin Çuvaş Türklerinde eskiden, gebe olan kadınların gömleklerinin önüne iğne takılıp gezdirilir (Yılmaz ve Meşşi, 2003: 23). Bu inanış, kadını kötü ruhlara karşı korumaya yöneliktir. Türkmenlerde de doğum yapan kadınların kırkı çıkmadan evlerinin önünden geçilmez. Çünkü bu süreçte olan kadınların ölümcül bir hastalık geçirebileceklerine inanılır. Bu sebeple kırklı çocukları olan kadınlar kendi aralarında çocuklarını değiştirirler ve o şekilde emzirirler. Birbirlerine karşı korunmak için de dikiş iğnesi alışverişinde bulunurlar (Keskin, 1997: 19). Başkurtlarda ise "Ubir" adı verilen kötü ruhun vereceği zararlardan kurtulmak için ölen belirli kişilerin mezarları açılır ve ölünün ayak tabanına iğne saplanarak yüzüstü çevrilir (Dilek, 2021: 839).

Anadolu coğrafyasında da benzer örnekler görülmektedir. Aydın'ın Koçarlı ilçesinde yeni doğum yapan kadınların bebeğine şeytanın bastığına inanılır. Bunun önüne geçmek için başka bir deyişle şeytanın bebeği basmaması için bebeğin yatağına ve yastığına iğne batırılır. Bu şekilde şeytanın gelmediğine inanılır (Abalı, 2011: 32). Buna benzer bir örnek de Mardin'de rastlanmaktadır. Mardin'de Müslümanlar ve Süryaniler lohusa kadının ve bebeğinin yastığının altına iğne ve çuvaldız iğnesi koyar. İğne gibi metallerin lohusa kadını ve bebeğini albastıdan koruduğuna inanılmaktadır (Bulut, 2010: 22). Yine iğneyle ilgili inanışlardan bir başka örnek de Kastamonu yöresinde rastlanmaktadır. Kastamonu'da aydaşlık inancı hâkimdir. İnanışa göre kırkı çıkmayan iki çocuk yan yana getirilmez. Bir araya getirildiği takdirde kadınların birbirleriyle iğne değişmesi gerekir. Bu şekilde çocukların hasta olmayacağına inanılır (Delihanoğlu, 2022: 34). Buna benzer bir âdete Hakkâri yöresinde de rastlanılmaktadır. Yörede iki komşunun çocuğu, aynı kırk gün içinde doğarsa erkek çocuk doğurana *çuvaldız*; kız çocuk doğurana *dikiş iğnesi* hediye edilir. Ayrıca çocukların da birbirlerini görmemeleri gerekir. Aksi halde kırklar karışır ve çocuklarla ilgili problemler ortaya çıkar (Kalafat, 1999: 99). Kars yöresinde de hamile bir kadın başkalarının elinden iğne gibi nesnelere almaz. Alırsa da ip

geçirilmiş olan iğneyi alır. Aksi durumda çocuğun düşürüleceğine inanılır (Çerikan, 2018a: 490).

Bunun dışında pek çok deyim ve atasözlerinde de iğne görülmektedir: İğne atsan yere düşmez, iğne ile kuyu kazmak, iğne ipliğe dönmek, iğne deliğinden geçmek ve “aldığı bir iğne, demir yoklar”, “İğneyi kendine batır, çuvaldızı ele” gibi deyim ve atasözleri örnek gösterilebilir (Çerikan, 2018: 168-169).

Âşıkların birbirleriyle olan atışmalarında da iğne kullanılmıştır. Âşıkların Leb-değmez adını verdikleri atışma biçiminde ustalıklarını sergilemek için b, p, m, v, f harflerini kullanmadan karşılıklı şiirler söylerler. Atışmanın en zor biçimi olarak kabul edilen bu yarışmada âşıklar, dudakları arasına bir iğne koyarak hünerlerini sergiler (Yardımcı, 2004: 234). Dolayısıyla iğneyi sözlü anlatıların pek çoğunda görmek mümkündür.

2. Türk Masallarında İğnenin İşlevleri

Dünden bugüne yapılan derleme çalışmalarında pek çok yörenin masalları kayıt altına alınmış ve bu masallar sahip olduğu işlevler yönünden incelenmiştir. Buradan hareketle Türk dünyasından ve Anadolu'nun belirli yerlerinden derlenen otuz masal anlatısında iğne motifi tespit edilmiş ve bu iğnenin hangi işlevlerde kullanıldığı incelenmiştir.

Elde edilen bilgilerden hareketle masalarda iğne motifinin pek çok işlevsel özellikte kullanıldığı görülmüştür. Bunlar: “Koruma/Korunma”, “Cezalandırma”, “Şifa Verme (iyileştirme)”, “Uyarma/Korkutma” ve “Gündelik Hayatta Kolaylık Sağlama – Yardımcı Olma” işlevleridir. Hangi yöreden kaç masalın yer aldığı bilgisi de şu şekilde verilmiştir:

Tablo 1. Masalların yörelere göre dağılımı

Anadolu İlleri	İğne Motifinin Yer Aldığı Masallar	Masal Sayısı
1. Mardin	Ciko Cembeliko, Çingene Kız, Padişahı Kiskanın Vezir, Seybe Hecci, Hâkim ile Hırsız, Üç Yol, Üvey Annenin Hain Planı, Ceviz Kız,	8
2. Konya/Ereğli	Çobanın İki Karısı	1
3. Kastamonu	Üç Kardeş ile Dev	1
4. Şanlıurfa	Darda Kalana Yardım, Nohut Kız, Keloğlan'ın Kuyudaki Rüyası	3
5. Afyonkarahisar	Altın Direk	1
6. Hatay (Antakya)	İyi Kalpli Terzi	1
7. İdil/Şırnak	Büyü, Şen ve Pen	1
8. Aydın	Tın Tın Kabacık	1
9. Balıkesir	Tan Tan Kabacık	1

10	Burdur /Bucak	At Arabalı Oğlan	1
11.	Sivas	Üç Turunç	1
12.	Adıyaman	Yedi Kardeş Bir Bacı	1
Türk Dünyası			
13.	Tataristan	Sigara Tabakası, Yılan Padişahı Şahmeran	2
14.	Başkurdistan	Bedigülyamal ile Seyfilmülük	1
15.	Kırgızistan	Söz Dinlemez Kız Kardeşler, İki Dost	2
16.	Kazakistan	Karaüyrek, Cadıyı Aldatan Kızlar	2
17.	İran/Tebriz	Sitare Behti Gare	1
18.	Doğu Türkistan	Ak Boz Aygır	1
Toplam masal:			30

2.1. Koruma/Korunma İşlevi

Masalarda iğne motifinin işlevlerinden biri koruma/korunma işlevidir. Masal kahramanı, masal içerisinde pek çok defa maceraya girişir ve kötü kahramanlarla mücadele etmek durumunda kalır. Bu mücadelede büyümlü bir nesne olan iğne, bazen masal kahramanını korur bazen de masal kahramanı, iğne sayesinde korunur. Mardin, Şanlıurfa, Aydın, Adıyaman, Balıkesir, Sivas, Tataristan, Kırgızistan ve Kazakistan yörelerinde derlenen masalarda iğne motifinin koruma/korunma işleviyle kullanıldığı görülmüştür. Masalların içeriği ve iğnenin masal içerisindeki işlevi Şu şekildedir:

Padişahı Kiskanın Vezir masalında uzun süre çocuk sahibi olamayan bir padişah, bir gün hanımının gebe kaldığını öğrenir. Vezir ve hanımı bu durumu kıskanırlar ve çocuğun doğmaması için türlü oyunlar çevirirler. Vezirin oynadığı kötü oyunlar bir süre sonra netice vermeye başlar. Vezirin oyununa maruz kalan padişahın hanımı, doğan çocuğunu bir sepete koyar ve sepetin içine de bir çuvaldızla bir bez yerleştirir. Ardından sepeti suya bırakır (Demir, 2023: 50). Masalda çocuğun doğmasıyla beraber sepete konulması ve yanına bir çuvaldız bırakılması önemlidir. Çuvaldız, çuval gibi kaba dokumaları dikmekte kullanılan hafif eğri ve büyük bir iğnedir. Masalda bebek daha yeni doğmuştur başka bir ifadeyle çocuğun kırkı çıkmamıştır. Dolayısıyla çocuk kötü ruhlara karşı korumasızdır. Bu bakımdan annenin, çocuğun yanına çuvaldız bırakması bir anlamda çocuğu Alkarısı'na karşı korumaya yönelik bir davranıştır. Dolayısıyla bu masalda iğne, çocuğu koruma işleviyle kullanılmıştır.

Çingene Kız masalında "nimet yumurtası" adı verilen bir yumurtadan güzel bir kız çıkar. Bu kız yolda karşılaştığı bir çingenenin gazabına uğrar.

Çingene, kızın güzelliğini kıskanır ve onu nehre atar. Daha sonra çingene kız, ağanın oğlunu kandırarak onunla evlenir. Kız, çingeneden kurtulmak için dut ağacına dönüşür. Çingene, kızın ağaca dönüştüğünü görünce bir marangoz ustası çağırır ve ustadan ağacı kesmesini ister. Usta, ağacı kesmeye başlarken kızın canı acır ve kız o anda bir iğneye dönüşür. İğneye dönüşen kız, bebek beşiğinin altına saklanır ve evdekilerin dikkatini çekmek için bebeğin sırtına batar. Bu durumu fark eden çingene, beşiği ateşe verir. O anda iğne, bir küle dönüşür (Demir, 2023: 523). Masalda iğne, bir insanın nesneye dönüşümünü sağlamıştır. Kahraman, iğneye dönüşerek ölümden kurtulmuş ve aynı zamanda çingenenin vereceği zararlardan korunmuştur. Dolayısıyla bu masalda iğne, dönüşüm ve dönüşüme bağlı olarak korunma işleviyle kullanıldığı görülmüştür.

Darda Kalana Yardım adlı masalda gurbete çıkan fakir bir adam, yolda karşılaştığı bir cüceye ekmekle su verir. Cüce de bu iyiliğe karşılık oğlana yolda karşısına tehlikeli bir büyücünün çıkacağını söyler. Ardından oğlana, büyücüyle başı belaya girerse kadına çengelli bir iğne takması gerektiğini söyler. Oğlan yolda büyücüyle karşılaşır. Bir süre sonra oğlan, yolun kenarında uyku hâlinde olan büyücüye çengelli bir iğne takar. Büyücü uyanır ve üzerindeki iğneyi görür. Büyücü, oğlana çengelli iğneyi çıkarması karşılığında istediği şeyi yerine getireceğini söyler. Oğlan uzak bir ülkeye gitmek istediğini söyler ve büyücü, oğlanın dileğini yerine getirir (Ayan, 2019: 313). Masalda kahraman, cüce sayesinde iğnenin büyüsel özelliğini öğrenmiş ve bu sayede büyücüye kontrolü altına almıştır. Dolayısıyla kahraman kendisine zarar verme ihtimali olan büyücüye karşı böyle bir önlem almıştır.

Sigara Tabakası adlı masalda yolunu kaybeden bir şehzade, ormanda üç erkek kardeş ile karşılaşır. Şehzade, kardeşlere eve gitmek istediğini fakat yolunu kaybettiğini söyleyerek onlardan yardım ister. Erkek kardeşler, şehzadeye kız kardeşlerinin olup olmadığını sorar. Şehzade, üç kız kardeşi olduğunu söyler. Bunun üzerine üç kardeş, şehzadeye kız kardeşlerini verme karşılığında ona yardım edeceklerini söylerler. Şehzade ilk başlarda “hayır” cevabını verse de sonrasında zor duruma düşer ve “evet” demek durumunda kalır. Üç kardeş, şehzadeyi sarayına götürür. Şehzade, kardeşler ile yaptığı anlaşmayı babasına anlatır. Bunun üzerine padişah, kızlarını oğlanın söz verdiği bu üç oğlanla evlendirir. Fakat bu üç erkek kardeşin anneleri bir dev anasıdır. Şehzade uzun bir süre sonra kız kardeşlerini merak edip ziyaretlerine gider. En büyük abla, ziyaretine gelen kardeşine evlendiği kişinin annesinin bir dev anası olduğunu ve kendi kocasının da aslında üç başlı bir dev olduğunu söyler. Akşama doğru kız, kardeşinin eniştesini görüp korkmaması için oğlanı bir iğneye dönüştürür ve iğneyi bir mindere sokar. Abla, kocasına yani üç başlı deve, kardeşinin ziyarete geldiğini ve ondan korkmaması için de yakışıklı bir insana dönüşmesi gerektiğini söyler. Üç başlı dev bunun üzerine yakışıklı bir erkeğe dönüşür ve kayınbiraderiyle bir araya gelir (Karagöz, 2016: 326-332). Masalda büyük abla, kardeşinin eşini görünce korkacağını düşündüğünden kardeşini koruma altına alır ve onu bir

iğneye dönüştürür. Eve gelen dev, olayı eşinden öğrenince normal bir insana dönüşür. Dolayısıyla iğne masalda koruma işleviyle kullanılmıştır.

Tın Tın Kabacık adlı masalda üvey annenin ısrarı üzerine baba, üç evladını dağa terk eder. Üç kardeş dağda bacası tüten bir eve giderler ve orada bir dev karısıyla karşılaşır. Dev karısının hizmetçisi Fatma, üç kardeşi devden saklamaya çalışsa da dev karısı, çocukların kokusunu alır ve onları bulur. Akşam vakti bir çocuğu yiyen dev karısı diğer kardeşleri de yemek isterken çocuklar olup bitenin farkına varır. Evin hizmetkârı Fatma, çocuklara yardım etmek ister ve onlara bir sabun ile bir iğne verir. Fatma çocuklara, dev karısı arkalarından koşarsa ona sabun ve iğne atmalarını tembihler. Dev karısı, kardeşleri yemek için peşlerine düşer. Kardeşler ilk başta sabun atar. Sabun bir dağa dönüşür ve dev karısı sabuna basıp kayar. Ardından kardeşler dev karısının önüne bir iğne atar. İğne de büyük bir dağa dönüşerek devin gelmesini önler. Böylelikle kardeşler, devden kurtulur (Çiftçi, 2015: 251-253). Bu masalda da iğne büyülü bir nesne olarak korunma işleviyle kullanılmıştır. Küçük bir iğnenin koca bir dağa dönüşmesi bu anlamda halk muhayyilesinde iğnenin başka bir anlamda demirin kutsiyetini göstermektedir. Masal kahramanları, attıkları iğne sayesinde dev karısına yem olmaktan kurtulur.

Kırgızistan'dan derlenen *Söz Dinlemez Kız Kardeşler ve İki Dost* masallarında da sihirli iğneye rastlanmaktadır. "Söz Dinlemez Kız Kardeşler" masalında ortanca kardeş, kendilerini kovalayan cadının önüne bir iğne atar. İğne büyük bir dağa dönüşür ve cadının onları yakalaması zorlaşır. "İki Dost" adlı masalda da peri kızı, hanın kötülüğünden kurtulmak için sihirli bir iğneye başvurur. Masalda yere yedi iğne atılır. Yedi iğne, yedi duvarlı demir bir eve dönüşür. Böylelikle kötü kahramanlar bu demir evden içeri giremez (Uluşık ve Küçükgülmez, 2019: 440-441).

Kazakistan'dan derlenen "Cadıyı Aldatan Kızlar" masalında da benzer bir durumla karşılaşılır. Masalda üç kızı olan bir padişah, kızlarını ormana terk eder. Kızlar evlerinin yolunu bulur fakat evi göremez. Geceyi orada geçiren kızlar, buldukları yerde bir iğne, bir tarak ve bir ayna görür. Bir cadıya misafir olan kızlar, cadının art niyetli olduğunu görünce kaçmaya başlar. Cadının kendilerine yaklaştığını gören kızlar, kadının önüne bir iğne atar. İğne büyük bir dağa dönüşür ve cadının onları yakalaması zorlaşır (Zhamakina, 2009: 314). Dolayısıyla incelenen bu masalarda masal kahramanları, tehlikeden kurtulmak için pek çok defa iğneye başvurmuşlardır. İncelenen masalların hemen hemen tamamında iğnenin büyülü bir özellik taşıdığı ve koruma ya da korunma işleviyle kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

2.2. Cezalandırma İşlevi

Masalarda iğne motifinin işlevlerinden biri de cezalandırmadır. Masalarda kötü kahramanlar, iyi kahramanlara zarar verebilmekte ve bunu farklı şekillerde yapabilmektedir. Bunlardan biri iğneyle cezalandırmaktır. Masalarda ceza aracı olarak kullanılan iğne, genellikle sihirli ve tehlikelidir.

Tebriiz, Kazakistan, Mardin, Balıkesir, Kastamonu, İdil, Bucak ve Şanlıurfa yörelerinin masallarında iğnenin daha çok cezalandırıcı işleviyle kullanıldığı örneklerine rastlanmıştır. Masalların içeriği ve iğne motifinin masallardaki yeri şu şekilde tahlil edilmiştir:

Üvey Annenin Hain Planı masalında üvey annesinin iftiralarına maruz kalıp evden kovulan bir kız, ormanda bir ağaya rastlar. Ağa, kızla evlenir ve bu evlilikten bir çocuk dünyaya gelir. Kadın evinde çocuğuna bakarken yanına bir cadı gelir ve kızın saçlarını taramak ister. Kız, saçlarının taranmasını istemese de cadı ısrar eder ve kızın saçlarını taramaya başlar. Cadı o arada kızın kafasına iğneler batırır. Acıya dayanamayan kız, güvercin olup uçuşması için Allah'a dua eder. Duası kabul olan kız, güvercine dönüşür ve cadıdan kurtulmayı başarır. Günlerce evin etrafında uçan güvercini evin bekçisi fark eder ve bu durumu ağaya anlatır. Ağa, güvercini yakalar ve kafasını okşar. Güvercinin kafasında bir sürü iğne gören ağa, hepsini tek tek çıkarır ve dua eder. Ağa'nın duası üzerine güvercin eski hâline döner (Demir, 2023: 459). Buradaki iğne, sihirli bir güce sahiptir. Kadın, kızı kıskandığı için ona zarar vermek ister ve araç olarak da iğneyi kullanır. Dolayısıyla iğne bu masalda cezalandırma işleviyle kullanılmıştır.

Seybe Hecci masalında Seybe Hecci adında bir kızın anne ve babası hacca giderler. Anne ve baba, kızlarını köyün imamına emanet ederler. Bir süre sonra imam, kızla ilgili iftiralar atmaya başlar. Baba bu duruma öfkelenir ve yanında çalışan bir işçisine kızı Seybe Hecci'yi öldürme görevini verir. İşçi, kızı öldürmeye kıyamaz fakat kızın kapısının önüne çok sayıda iğne bırakır. Kız dışarı çıkar çıkmaz ayağına iğneler batır ve orada bayılır. İşçi, Seybe Hecci'yi bir sandığa koyup atın üzerine bindirir. At başka bir köye gider. Orada biri doktor biri işçi olan iki kardeş, atı görürler ve sandığı alıp eve götürürler. Kardeşler sandıkta ayağına iğneler batmış güzel bir kız görür. Doktor hemen kızın ayağındaki iğneleri çıkartır ve kızı kendine getirir (Mungan, 2022: 179-185). Masalda kızı öldürmeye kıyamayan işçi, kapının önüne iğneler koyarak kızı bu şekilde cezalandırmıştır.

Büyü adlı masalda bir kadın, çocuğu olmayan bir çiftte yardım eder. Kadın, karı-kocaya bir ilaç verir. Çiftler bu ilacı içer ve kadın hamile kalır. Kısa bir zaman sonra da bir bebekleri dünyaya gelen çift, kırk gün kırk gece şenlik yaparlar fakat kendilerine ilaç veren kadını şenliğe davet etmezler. Kadın olanları duyduktan sonra genç çiftin evine gelir ve bebeğe on altı yaşına geldiğinde eline iğne batıp öleceğini söyler. Bunu duyan anne, köydeki tüm iğneleri toplatarak tedbir alır. Kız on altı yaşına geldiğinde ormanda bir elma sepeti bulur ve sepeti açmaya çalışır. Sepetin içinde bulunan bir iğne, kızın eline batır ve kız ölür (Adlığ, 2019: 179-180). Masalda iğne sihirli bir güce sahiptir. Kadın ceza aracı olarak iğneyi kullanmıştır. Dolayısıyla iğne bu masalda da cezalandırma işleviyle kullanılmıştır. Bu masalın bir benzeri Grimm Kardeşlerin derlediği "Uyuyan Güzel" adlı masalda görülmektedir. Masalda uzun bir süre sonra ilk defa bir çocuk sahibi olan kral ve kraliçe bunu kutlamak için şölen düzenlerler. Şölene ülkenin güneyinde bulunan gizemli ormanda yaşayan perilerden biri

hariç hepsi davet edilir. Kendisine davet gitmeyen peri bu duruma öfkelenir ve kızın on beşinci doğum günü geldiğinde eline bir iğne batarak ölmesini diler. Kız on beş yaşına geldiğinde eline iğne batar ve ölür (Lips, 2003: 1-16).

Üç Yol masalında da adamın biri nasibini aramaya çıkar. Nasibini ararken yolda bir nehrin kenarına oturur. Gölün kenarına insan şeklinde bir balık gelir ve adama eski hâline dönmesi için yardımcı olmasını ister. Balık, adama nasibiyle karşılaşır ve kendisinin durumunu da bildirmesini ister. Adam daha sonra yolda bir kadınla karşılaşır ve bu kadından balığın eski hâline nasıl döneceğini öğrenir. Adam gölün kenarına gelir ve balığa sırtında bir iğnenin olduğunu, eğer iğne çıkarılırsa eski hâline döneceğini söyler. Balığın ricası üzerine adam, balığın sırtındaki iğneyi çıkarır ve balık eski hâline döner. Balık bir insan olarak hayatına devam eder (Demir, 2023: 534). Bu masalda iğne sihirli bir özelliğe sahip olup önce insandan hayvana sonra hayvandan insana dönüşümü sağlamıştır. Balık önceleri normal bir insan iken sihirli bir iğneyle balığa dönüşmesi iğnenin bu anlamda cezalandırıcı işleviyle kullanıldığı görülmüştür.

Sitare Behti Gare masalında Sitare adında bir kız, çeşmeye her geldiğinde tuhaf bir ses duyar ve bu durumdan korkar. Kız bir süre sonra olup biteni ailesine anlatır. Baba, kızını ve eşini yanına alır ve o yöreden taşınır. Sitare yeni geldiği yerde de aynı sesi duyar ve olan biteni babasına anlatır. Baba, kızını bir daha çeşmeye göndermez. Bir gün baba, kızıyla beraber saraya gidip su almak ister. Baba ve kız saraya girdiğinde sarayın kapıları üstlerine kapanır. Baba olup biteni kızının kaderine bağlar ve onu orada terk edip gider. Kız sarayda bir odaya girer ve orada taşın üstünde yatan bir adam görür. Sitare, adamın üstündeki örtüyü kaldırır ve ona âşık olur. Sitare, adamın vücudunda bir sürü iğne görür. Başucunda da bir yazı ve Kur'an görür. Oğlanın başındaki yazıda bu oğlanın hâkimin oğlu olduğu, devler ve düşmanlar tarafından büyüyle bu hâle getirildiği ve eğer birisi oğlanın başında kırk gün Kur'an okuyup her gün bir iğne çıkarırsa adamın kurtulup dirileceği yazar. Sitare otuz gün boyunca Kur'an okuyup iğneleri çıkarır. Kırkıncı gün ise son iğneyi çıkarır ve oğlan iyileşir (Sarpkaya, 2020: 901-905). Masalda iğne, devler ve düşmanlar tarafından kötülük aracı olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla iğne bu masalda cezalandırma işleviyle yer almıştır. Masalın sonunda oğlanın vücudundaki iğnelerin çıkarılması neticesinde büyü bozulmuş ve oğlan iyileşmiştir. Bu durum *Motif Indeks'te* "D765.1.2. İğnenin çıkarılması büyüünün bozulması" maddesiyle belirtilmiştir (Thompson, 1955). *Tan Tan Kabacık* adıyla geçen masalda da benzer bir durumla karşılaşılır. Masalda üvey annenin kötülüklerine maruz kalan bir kız masalın sonunda padişahın oğluyla evlenir. Üvey anne kız kışkanır ve hocaya gidip okunmuş bir iğne getirir. Kadın, okunmuş iğneyi kızın kafasına batırır. Kız o anda bir kuşa dönüşür ve uçup gider. Masalın sonunda yaşlı bir nine, kızın kafasındaki iğneleri fark edip çıkarır. Böylece kız eski hâline döner (Kumartaşlıoğlu, 2006: 240-242).

At Arabalı Oğlan masalında bir oğlan çeşme başında gördüğü bir kıza âşık olur ve onunla evlenmek ister. Oğlanın teklifini kabul eden kız, bir söğüt

ağacının üstüne çıkar ve orada oğlanın gelip kendisini götürmesini bekler. O esnada oradan bir Arap kız geçer. Arap kız, ağaçtaki kızı kıskanır ve onu cezalandırmak için kafasına toplu iğneler batırır. Kız o anda bir kuşa dönüşüp uçar. Oğlan bir süre sonra gelir ve ağacın üstündeki kızı diğer kızla karıştırıp onu eve götürür. Arap kız, oğlana üstlerinde dolaşan kuşun kafasını kesmesini ister. Bunun üzerine oğlan kuşu yakalar fakat kuşun kafasında bir sürü iğne görür. Oğlan, kuşa acır ve kafasındaki iğneleri tek tek çıkarır. Kuş iğnelerden kurtulduğunda eski hâline döner ve olan biteni oğlana anlatır (Dalğar, 2010: 124-125). Masalda Arap kız diğer kıza zarar vermek için iğneyi bir araç olarak kullanmıştır. Acıya dayanamayan kız, o anda bir güvercine dönüşerek Arap kızdan kurtulmuştur.

Ceviz Kız masalında bir padişahın kızı geceleri peri, gündüzleri ise cevize dönüşür. Ceviz kız, bir gece vakti nehre yüzmeye gittiğinde ağanın oğlu, kızı görür ve ona âşık olur. Ağanın oğlu, kızla evlenmek ister. Tüm bu olanlara şahit olan üvey anne, kızı kıskanır. Ağayla evlenmesini istemeyen üvey anne, kızın cevize dönüştüğü anda cevizin ucuna sihirli bir iğne geçirir. Böylece kız, geceleri periye dönüşemez. Üvey anne, cevizi alıp ormana fırlatır. Ormanda cevizi bulup yemek isteyen bir karga, gagasıyla cevizin üzerindeki iğneyi çıkarır. İğnenin çıkmasıyla beraber kız bir periye dönüşür ve olan biteni babasına anlatır (Demir, 2023: 427). Masalda üvey anne, kızına zarar vermek istemiş ve bunu da iğneyle yapmıştır. Dolayısıyla masalda iğne yine cezalandırıcı işleviyle kullanılmıştır.

Çobanın İki Karısı adlı masalda bir çobanın iki karısı vardır. Çoban ilk evliliğinde mutluluğu bulamayınca ikinci kez evlenir. Çobanın ilk eşi kendisine kuma olarak getirilen kadını kıskanır ve ona zarar vermeye çalışır. Kadın, kumanın başına sihirli bir iğne batırır ve kız kuşa dönüşür. Kuşa dönüşen kadın, çocuğunun etrafında gidip gelmeye başlayınca çoban bu durumdan şüphelenir ve kuşu yakalar. Kuş o anda eski hâline döner ve başından geçenleri kocasına anlatır. Bunun üzerine adam, ilk eşini cezalandırır (Bekdik, 2014: 274).

Üç Kardeş ile Dev adlı masalda bir kız sarayda üç erkek ağabeyine yemek yapar. Kızın evde tek kaldığını öğrenen topal bir dev, kızın yüzünü görmek için ona yalvarır. Kız bir gün devin ısrarlarına dayanamaz ve küçük bir delikten yüzünü gösterir. Topal dev o sırada kıza bir iğne batırır. Kız bayılır ve ağzından köpükler dökülür. Üç kardeş eve gelip kıza ilaç verirler onu iyileştirirler. Masalın devamında kız bir adamla evlenir ve hamile kalır. Yörede kızın doğumunu yaptıracak kimse bulunamaz. Topal dev, kadın kılığına girerek doğumu yaptırabileceğini söyler ve o şekilde kızın yanına tekrar gelir. Topal dev, kızın doğumunu yaptırır ve kızın böğrüne bir iğne batırır. Kız o anda bir güvercin olup uçar (Atlı, 2011: 347-351). Masalda topal dev, kızı iki kez iğne ile cezalandırmıştır.

Nohut Kız adlı masalda Nohut adında bir kız, anne ve babası tarafından terk edilir. Koyunun getirdiği ekmek parçalarıyla hayatta kalan kız, masalın devamında padişahın oğluyla aşk yaşar. Kız, kuyunun kenarında gelin alayını

beklerken Karaçi (çingene) adlı bir kızla karşılaşır ve ona başından geçenleri anlatır. Karaçi, kızı kuyuya atar ve orada gelin alayını beklemeye başlar. Kız kuyuda bir nohut tanesine dönüşür. Padişahın oğlu, kuyunun kenarında kapkara bir kız görünce Nohut kızın güneşin altında kaldığından bu hâle geldiğini zanneder. Karaçi, kuyunun içindeki nohudu dilinin altına koyar fakat bir süre sonra nohutu dilinden düşürür. Masalın sonunda Nohut kız eski hâline döner ve kendisine zarar veren kızı kuyuya atar. Nohut kızın bir bebeği dünyaya gelir. Karaçi'nin cinleri, Nohut kızın bebeğine iğne batırır ve bebek ölür (Ayan, 2019: 228-229). Masalda çingene kızın cinleri, Nohut kızın bebeğini iğneyle cezalandırmıştır. Bebeğin ölmesi bu anlamda iğnenin tehlikeli yönünü göstermektedir.

Keloğlan'ın Kuyudaki Rüyası masalında da Keloğlan, padişahın hasta kızının iyileşmesi için gerekli olan bitkiyi bulmak için uğraşır. Keloğlan girdiği bahçede küçük bir evin içinde bir kız görür ve ona âşık olur. Bu kız padişahın hasta kızının ruhudur. Keloğlan, kızın başında bekleyen köpeğin ayağındaki iğneyi çıkarır ve köpek bir insana dönüşür. Normal hâline dönen kişi, keloğlana büyücü bir kadının kendilerine bu iğne ile büyü yaptığını söyler (Ayan, 2019: 290). Masalda iğne büyülü bir özelliğe sahiptir. İğne burada insanın hayvana dönüşümünde bir etkiye sahip olmuş ve cezalandırıcı bir işlevde kullanılmıştır.

Karaüyük masalında ise Karaüyük isminde bir genç, iki ağabeyiyle beraber gurbete çıkar. İleride yol üçe ayrılınca kardeşler birbirleriyle vedalaşır ve her biri başka bir yoldan gider. Karaüyük'in gittiği yolda karşısına ak bir otağ çıkar. Oğlan otağa girer ve orada güneş gibi parlayan bir kız görür. Oğlan, kızın ağzında çengelli bir iğne görür. Karaüyük, kızın ağzındaki iğneyi çıkarır ve neden bu hâlde olduğunu anlatmasını ister. Kız bunu ağabeyinin yaptığını söyleyince Karaüyük, kızın ağabeyini öldürür. Karaüyük, kızla evlenmek istediğini dile getirir fakat kız, iki ağabeyinin daha olduğunu, onları yenmeden evlenemeyeceğini söyler. Karaüyük yolda kızın iki ablası olduğunu ve onların da ağabeyleri tarafından ağızlarının çengeli iğne ile iğnelendiğini öğrenir. Karaüyük iki ağabeyi de bulup öldürür ve kızların hayatını kurtarır (Yıldırım, 2017: 345-352). Masalda erkek kardeşler, kız kardeşlerinin ağzını çengelli iğne ile iğneleyerek cezalandırmıştır.

2.3. Şifa Verme/İyileştirme

İğne motifinin masallardaki işlevlerinden bir diğeri de şifa vermedir. Halk inançlarında sıklıkla karşılaşılan bu özelliğin masalarda nadir görüldüğü tespit edilmiştir. Genellikle iğneden ayrı olarak demirin kısırlığı giderme, gebe kalma ve hastalıkları giderme gibi işlevleri olduğu bilinmektedir (Çerikan, 2018a). İğne de demirin bu özelliklerini kısmen de olsa bazı masalarda yansımaları göstermiştir. Adıyaman yöresinden derlenen "Yedi Kardeş Bir Bacı" adlı masalda iğnenin şifa verici işlevine rastlanmıştır.

Yedi Kardeş Bir Bacı masalında bir kız, yedi ağabeyi ile beraber yaşar. Yedi ağabey bir gün yedi dev karısı ile evlenir. En büyük ağabeyin karısı, kızın yemeğine kıl koyar. Yemek yerken kılı da yutan kızın zamanla karnı şişer. Dev karısı, eşine kız kardeşinin nasıl pis işlere bulaştığını söyleyerek kıza iftira atar. Büyük ağabeyi, kızı bir dağın başına terk eder. Kız da ağabeyine beddua eder. Çok geçmeden kızın bedduası tutar ve ağabeyinin ayağı felç olur. Bir paşanın oğlu dağda bu kıza bulur ve onunla evlenir. Aradan yıllar geçer ve bir gün kız, felçli ağabeyiyle karşılaşır. Kız, ağabeyinin durumuna üzülür ve ayağına bir iğne batırır. İğne sayesinde ağabeyin ayağı iyileşir (Doğan, 2006: 300-304). Dolayısıyla bu masalda iğne, iyileştirici özelliğiyle yer almıştır.

2.4. Korkutma/Uyarma işlevi

İğne motifinin korkutma ve uyarma gibi bir işlevi de bulunmaktadır. Masallarda yer alan kötü kahramanlar veya iyi kahramanlar rakiplerini iğne ile korkutabilmektedir. İğnenin sivri ve tehlikeli olması masallarda onun bir kötülük aracı olarak kullanılmasına neden olmuştur. Tataristan'dan derlenen "Yılan Padişahı Şahmeran" masalı, Başkurtlardan derlenen "Bedigülyamal ile Seyfilmülük" ile Doğu Türkistan'dan derlenen "Ak Boz Aygır" adlı masalda iğnenin korkutma ve uyarma işleviyle kullanıldığı tespit edilmiştir:

Yılan Padişahı Şahmeran masalında, fakir bir delikanlı ormanda toprağı kazdığı sırada bir bal kuyusu görür. Oğlan kuyudan balları çıkartıp pazarda satar. Bir süre sonra kuyuda balın kalmadığını görünce toprağı eşelemeye başlar ve kuyuda bir kulp görür. Oğlan kulpu kaldırıp girer ve kendisini bir anda yılanların ülkesinde bulur. Şahmeran ile vakit geçiren oğlan bir süre sonra ülkesine dönmek ister. Şahmeran, oğlanın eve gitmesine izin verir. Bir gün oğlanın bulunduğu ülkenin padişahı hastalanır. Büyücü, padişaha iyileşmesi için Şahmeran eti yemesi gerektiğini söyler. O günden sonra şehirde bir hamam yapılır ve herkes o hamama götürülür. Genç delikanlı hamama gider ve orada vücuduna su değince her tarafı pullanır. Böylelikle gencin, Şahmeran'ı gördüğü ortaya çıkar. Padişah ve vezirler, Şahmeran'ın yerini öğrenmek için oğlanı iğne ile korkutur. Oğlan, Şahmeran'ın yerini söylemeyince vücuduna iğneler batırılır. Söylemekte direnince vücuduna tekrar iğne batırılır. Oğlan çok acı çekmesine rağmen direnir fakat bir süre sonra korkar ve pes eder. (Karagöz, 2016: 220-225). Masalda görüldüğü üzere oğlan iğne aracılığıyla korkutulur. İğnenin acısına iki kez dayanan oğlan üçüncü kez iğnenin acısına dayanamayacağını düşünür ve Şahmeran'ın yerini söyler. Dolayısıyla bu masalda iğne, korkutma işleviyle kullanılmıştır.

Başkurtlara ait *Bedigülyamal ile Seyfilmülük* adlı masalda Seyfilmülük adında bir oğlan, sarayda yasak bir odaya girer ve odadaki sandığı açar. Oğlan sandıkta resmini gördüğü ve adı Bedigülyamal olan kıza âşık olur ve kıza bulmak ister. Padişah, oğlunun durumunu anlar ve yanına Seyit isminde bir yardımcı ile on iki asker verir. Yolda askerlerin birçoğu hayatını

kaybeder. Seyfilmülük bu maceralı yolculukta Melike isminde bir kızla karşılaşır ve o kız sayesinde âşık olduğu kızla bir araya gelir. Bedigülyamal da zaman içerisinde oğlana âşık olur. Devler, Seyfilmülük'ü kaçıır. Devlerin peşine düşen Melike ve cinleri, Seyfilmülük'ü geri ister. Melike ve cinleri, oğlanı tutsak eden devleri iğne ile korkutur ve uyarır. Dev bu durumdan korkar ve oğlanı teslim eder (Karagöz, 2016: 641-645).

Bir Uygur masalı olan *Ak Boz Aygır*'da da iğne motifi vardır. Masalda Sölet Bay'ın en küçük oğlu olan Nurzat, akıllı ve zeki biridir. Nurzat, Kemergül'den Çoyun Kulak'ın sırrını öğrenmek ister. Nurzat bunu nasıl yapacağını Kemergül'e anlatır. Kemergül, Nurzat'ın dediklerini yapmaya başlar. Gece Çoyun Kulak gelir. Kemergül önce çocuğun karnını doyurur daha sonra onu uyutur. Çocuk yattıktan sonra Kemergül, Çoyun Kulak'ın sırrını öğrenmek için çocuğun bacağına iğne batırarak onu ağlatır. Kemergül bu şekilde Çoyun Kulak'ın sırrını öğrenir (Yalçınkaya, 2018: 1305-1330). Görüldüğü üzere masalda iğne sorgulama (sır öğrenme) işleviyle yer almış ve dolaylı yoldan da uyarma işleviyle kullanılmıştır.

2.5. Gündelik Hayatta Kolaylık Sağlama/Yardımcı Olma

Masalarda yer alan iğne motifinin bir diğer işlevi ise "Gündelik Hayatta Kolaylık Sağlama" bir başka deyişle "Yardımcı Olma"dır. Mardin, Afyonkarahisar, İdil/Şırnak, Sivas ve Hatay yörelerinden derlenen masalarda iğnenin bu işlevine rastlanmıştır. Bazı masalarda kolaylık sağlayan ve yardımcı olan iğne aynı zamanda sihirli olabilmektedir. Bu özellik Hatay (Antakya) bölgesinden derlenen "İyi Kalpli Terzi" ve Sivas'tan derlenen "Üç Turunç" masalarında görülmektedir. "Şen ve Pen", "Ciko Cembeliko" ve "Altın Direk" adlı masalarda ise iğne, gündelik kullanımıyla yer almıştır.

Şen ve Pen masasında bir keçi, yedi yavrusuna yiyecek bir şeyler getirmek için dışarı çıkar. Anne keçi, yavrularını kapıyı kimseye açmamaları konusunda tembihler. Bunları duyan bir tilki, çeşitli planlar yaparak eve girer ve altı kuzuyu uutar. Şen adlı bir yavru kuzu duvardaki saatin arkasına saklanır. Anne keçi eve geldiğinde olan biteni yavrusundan öğrenir. Anne keçi, soluğu tilkinin yanında alır. Keçi, yemekten karnı şişip bir köşede uyuyakalan tilkinin karnını deşer ve yavrularını çıkarır. Ardından karnına taş doldurup iğne iplikle karnını diker (Adlığ, 2019: 184). Bu masalın başka bir varyantına *Ciko Cembeliko* masasında rastlanmaktadır. *Ciko Cembeliko* masasında bir kurt, keçinin yavrularını yer. Keçi de bunun üzerine kurdun karnını deşerek yavrularını kurtarır ve ardından karnını taşlarla doldurup iğneyle diker (Mungan, 2022: 92). Bu iki masalda iğnenin herhangi bir büyüsel özelliğine rastlanamamıştır. İğne, masalda normal gündelik işleviyle kullanılmıştır.

Altın Direk masasında üvey anne, kendinden olmayan kızı evde istemez. Baba, kızını ormana terk eder. Kız yolda ayağına diken batmış bir tilki görür ve ona yardım eder. Daha sonra bir ata, fırıncıya ve elma ağacına derken en sonunda yaşlı bir kadına yardım eder. Yaşlı kadın, kendisine

yardım eden bu kızı evine davet eder. Kadın, kıza bir iğne verir ve ona sarı su gelince iğneyi başına dürtmesini söyler. Kız, yaşlı kadının söylediğini yapınca kadın, kızı tutup suya basar. Her yer altınlarla dolar ve kız zengin olup evine döner (Ceylan, 2017: 176-179). Bu masalda iğne, büyüsel bir özelliğe sahiptir. Kız, iğneyi başına dürter. Ardından kadın, kızın kafasını suya tutar ve bu şekilde altın kazanırlar. Dolayısıyla masalda iğne, kahramana yardımcı olma işleviyle kullanılmıştır.

İyi Kalpli Terzi masalında bir terzi, dükkânına gelen bir kıza âşık olur. Kız terziden kendisi için bir elbise dikmesini ister. Terzi yaptığı elbiseyi kıza hediye eder. Terzi ile sık sık görüşmeye başlayan kız, ona âşık olur. Kız bir gün terziye, babasının çok yaşlandığını ve ölmeden kendisini ülkedeki en yetenekli insanla evlendirmek istediğini söyler. Ülkede bir yarışma düzenlenir. Terzi bu duruma üzülürken iğne ve iplik dile gelir ve terziye yardım edeceklerini söylerler. Yarışmaya katılan terzi, iğne ve iplik sayesinde güzel bir elbise diker. Tüm davetliler terzinin diktiği elbiseye hayran kalır ve terzi yarışmayı kazanır (Özkan, 2014: 160-162). Masalda iğne normal işlevi olan dikim göreviyle yer almıştır. Fakat masalda iğnenin bir insan gibi terziyle konuşabildiği ve bu şekilde olağanüstü bir nitelik kazandığı görülmüştür. Dolayısıyla iğne bu masalda sihirli bir nesne olup gündelik işleviyle kullanılmıştır.

Üç Turunç masalında bir paşa kızı, bir peri kızının kılığına girer ve padişahın oğluya evlenir. Masalda peri kızı bir iğneye dönüşür. Yaşlı bir kadın yerde bu iğneyi bulur ve yakasına takar. Nine her işe gittiğinde iğne, peri kızına dönüşür ve tüm ev işlerini yapar. Kadın eve geldiğinde ise peri kızı, iğneye dönüşür. Yaşlı kadın bu durumdan şüphelenir ve bir gün peri kızını yakalar. Masalın sonunda padişahın oğlu, peri kızıyla evlenir (Tataş, 2021: 480-482). Bu masalda da iğne, sihirli bir özelliğe sahip olup kahramana yardımcı olma işleviyle kullanılmıştır.

Sonuç

İğne, sözlü kültür ürünleri olan masalarda sıkça görülen önemli bir motiftir. Gerek Türk dünyasında gerekse Anadolu'da sadece masallarla sınırlı kalmamış, pek çok inanç ve uygulamada da yer almıştır. Sahip olduğu özelliklerle iğnenin masalarda sembolik bir nitelik kazandığı söylenebilir. İğnenin demirden yapılması bu anlamda demirin pek çok işlevsel özelliğini de taşıdığı anlamına gelmektedir. Çünkü demirin koruma/korunma, şifa verme (sağaltma), uyarma ve cezalandırma gibi işlevleri vardır. Demirden yapılan nesnelere içinde bütün bu işlevleri taşıyan iğne bu yönüyle diğer metal nesnelere ayrılmaktadır. Dolayısıyla bu işlevlerin kaynağı demir kültürüne dayandırılabilir. "İğne"nin cezalandırma işlevi onun şeklinden ve kullanış şeklinden kaynaklı gibi görünse de yine "demir"nin mitolojik algıdaki "Erlilik"ten günümüze kadarki süreçteki yaptırımları ve kötü ruhlara galibiyeti vb. yönlerinden beslenmektedir. Ancak "İğne"nin şekli bu işlevi kuvvetlendiren bir unsur olarak masalarda görülür. İncelenen otuz masal metninin 13'ünde iğne cezalandırma işleviyle kullanılmıştır. Diğerlerine

bakıldığında ise iğnenin koruma/korunma işlevi 8 masalda, şifa verme işlevi 1 masalda, korkutma/uyarma işlevi 3 masalda, yardım etme işlevi ise 5 masalda görülmüştür. Dolayısıyla iğne motifinin cezalandırıcı işlevi daha çok ön plana çıkmıştır. Bu durum iğnenin yapı ve şekil itibariyle sivri, sert ve tehlikeli olmasından kaynaklanmıştır. Bu da iğnenin halk muhayyilesinde olan karşılığını ortaya koymuştur. Ayrıca “demir” kültürünün bir ögesi olarak gördüğümüz “iğne”nin mitik algıdan bugüne masallardaki motifler dâhilinde geçirdiği değişim ve dönüşüm, işlevleri ve önemi vurgulanmıştır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Abalı İ. (2011). *Koçarlı halk kültürü*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Adlıg, H. (2019). *İdil masal ve efsaneleri*. Mardin: Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Alptekin, A. B. (2002). *Taşeli masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Arslan, A. A. (2006). Amerikan Kızılderili Şamanizm'i ile Orta Asya-Sibirya Türk Şamanizm'inin benzerlikleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 21-38.
- Atlı, S. (2011). *Kastamonu masalları (araştırma - inceleme - metin)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Atalay, B. (1998). *Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lügat'it Türk tercümesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ayan, M. (2019). *Şanhurfa masalları*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bekdik, M. (2014). *Ereğli masalları*. Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bulut, M. (2010). Mardin'de albastıdan korunma biçimleri. *Folklor/edebiyat*, 16(64), 15-24.
- Ceylan, M. (2017). *Afyonkarahisar masallarında Şamanizm izleri*. Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çerikan, F. U. (2018a). *Türk kültüründe demir*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Çerikan, F. U. (2018b). Türk atasözlerinde “demir”in anlamı ve işlevselliği. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 162-176.
- Çerikan, F. U. (2020). Eski Türk mitolojisinde demir. *Mitoloji Araştırmaları II* (Ed. İbrahim Gümüş), 149-164, Çanakkale: Paradigma Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2001). Türk mitolojisi, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı-Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, s. 61.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk halk kültüründe memoratlar*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çiftçi, K. (2015). *Aydın halk masalları*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Dalğar, E. (2010). *Bucak masalları üzerine bir inceleme*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Delihasanoglu, M. (2022). *Kastamonu halk inanışları üzerine bağlamsal bir inceleme*. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, N. (2023). *Alp Er Tunga destanı*. İstanbul: H Yayınları.
- Demir, R. (2023). *Mardin masalları: inceleme-metin*. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dilek, İ. (2007). *Altay destanları II*. Ankara: TDK Yayınları.
- Dilek, İ. (2021). *Türk mitolojisi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doğan, A. (2006). *Adıyaman yöresi masalları üzerine bir inceleme*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Eliade, M. (2011). *Demirciler ve simyacılar*. İstanbul: Kocabalci Yayınları.
- Gökbulut, B. (2010). *Kıbrıs Türk masalları ile Uygur Türk masalları üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma (inceleme-metinler)*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Hüseynova, Ş. (2016). *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu (Mayıs 05-07) Bildiri Kitabı C.III. Yozgat ve Eski Türklerde Mitolojik Karakter- Alkansı. Yozgat: Bozok Üniversitesi.*
- İnan, A. (1991). Türklerde demircilik sanatı (tarihte ve folklorda). *Makaleler ve İncelemeler*, C. II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kalafat, Y. (1999). *Doğu Anadolu'da eski Türk inançlarının izleri*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Karagöz, E. (2016). *Tatar-Başkurt sihirli masalları üzerine karşılaştırmalı motif çalışması (aktarma – motif tespiti (motif-index of folk-literature'ye göre) – motif dizini)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Keskin, M. (1997). *Çanakkale yöresinde Türkmen folkloru üzerinde bir araştırma (saha çalışması)*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2006). *Balıkesir masallarında motif ve tip araştırması*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2012). *Türk kültüründe ateş ve ocak kültü*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kurum, U. (2021). *Bektaşî velâyetnâmelerinin motif yapısı*. Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Lips, M. E. (2003). *Uyuyan güzel bir Grimm masalı*. İstanbul: Marsık Kitapevi.
- Mungan, H. S. (2022). *Mardin masallarının işlevsel açıdan değerlendirilmesi*. Mardin: Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ögel, B. (2014). *Türk mitolojisi*, C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk mitolojisi*, C. II. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Örnek, S. V. (2016). *Türk halkbilimi*. Ankara: Bilgesu Yayınları.

- Özkan, P. (2014). *Hatay (Antakya) masallarının çocuk eğitimi açısından incelenmesi*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sarpkaya, S. (2020). *Tebriz Türk masalları üzerinde bir inceleme*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Seyidoğlu, B. (2017). *Mitoloji üzerine araştırmalar, metinler ve tahliller*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (2005). *Erzurum efsaneleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Şimşek, E. (2017). Türk kültüründe "alkarısı" inancı ve bu inanca bağlı olarak anlatılan efsaneler. *Akra Uluslararası Kültür Sanat Edebiyat ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (12)5, 99-115.
- Tataş, İ. (2021). *Ayşe Benek Kaya'nın "Has Bahçenin Gülleri- Sivas Masalları" isimli kitabında yer alan masalların tip çözümlemesi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Thompson, S. (1955). *Motif index of folk literature*. Indiana University Press.
- Uluşık, Y. P. - Küçükölmmez, C. (2019). Brudniy ve Eşmambetov'un derlediği Kırgız masallarında sihirli nesnelere. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20, 431-445.
- Uraz, M. (1994). *Türk mitolojisi*. Ankara: Düşünen Adam Yayınları.
- Yağcı, M. (2015). *Türk kültüründe demir ve demircilik (VI-XII. yüzyıllar)*. Afyon: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yalçınkaya, F. (2018). *Uygur sihir masallarının tip ve motif yapısı bakımından incelenmesi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yaman, A. (2005). Türk dünyasında ziyaret kültürünün ortak bazı unsurları hakkında. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(14), 1-9.
- Yardımcı, M. (2004). *Başlangıçtan günümüze Türk halk şiiri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yıldırım, S. (2017). *Kazak kahramanlık masalları*. Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, M, Mişçi Y. (2003). *Çuvaş halk edebiyatı*. (M. Yılmaz,) İçinde: Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, C.26 Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, 1-36.
- Yiğit, N. H. - Gümüşer, T. (2022). Anadolu sahası masallarında büyü/sihirli nesnelere. *5. Uluslararası Dede Korkut Türk Kültürü, Tarihi ve Edebiyatı Kongresi*, 376- 383, İzmir.
- Zhamakina, A. (2009). *Kazak masalları üzerine bir inceleme*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayımlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.